

NOTEN LEREN LEZEN VOOR KOORZANGERS

Met meer dan 100 oefeningen

Arie Perk

NOTEN LEREN LEZEN VOOR KOORZANGERS

Met meer dan 100 oefeningen

Arie Perk

Voor mijn lieve Sjoukje.

Eerste druk november 2020

Omslagontwerp Linda van Putten
Illustraties en binnenwerk Jan Verdonk
Foto achterkant Mel Boas, 2018

Mede mogelijk gemaakt door het Koninklijk Nederlands Zangersverbond,
KunstenHuis-Muziekschool De Bilt-Zeist en de Gemeente Zeist.

ISBN 978-90-9033843-9

© 2020 Arie Perk

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, geluidsband, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteur.

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
Een klein stukje geschiedenis	7
Noten en tonen (en het verschil)	7
Notenbalk	8
Muzieknoten	8
Muzieksleutels en notennamen	9
Notenwaarden (hoe lang duurt een noot?)	11
Metronoom	12
Rusten	12
Oefeningen	14
Maten	16
Oefeningen met achtste noten	23
Oefeningen met noten van 1½ tel	25
Noten verlengen door een punt of boogje	26
Hele en halve toonafstanden	30
Toon verhogen d.m.v. een kruis (#)	32
Toon verlagen d.m.v. een mol (b)	32
Rap-oefeningen met # en b	34
Vreemde woorden in de muziek	37
Oefeningen met # en b	39
Het herstellingsteken	45
Maten en maatsoorten	48
Accenten	51
Oefeningen in een 3/4 maat	52
De opmaat	61
Zestiende nootjes	65
Triolen	68
Herhaling van onderdelen van de partituur	73
Oefeningen met halve toonafstanden	75
Maak-oefeningen	77
Het verschil tussen vrouwen- en mannenstemmen	79
Notatiewijzen voor de verschillende koren	81
Meerstemmige oefeningen	83
Nawoord	87
Begrippenlijst	88

Bestel dit boek via: www.arieperk.nl/bestellen

Voorwoord

Beste koorzanger,

Veel mensen kunnen meezingen in een koor door gewoon goed gebruik te maken van hun geheugen. Partijen worden ingestudeerd volgens het systeem van 'voorzingen-nazingen'. De dirigent zingt de verschillende partijen voor en laat deze nazingen door het koor. Bij zeer eenvoudige muziek is dit een acceptabele manier, maar in het geval van minder eenvoudige muziek blijkt dit toch altijd weer een tijdrovende bezigheid te zijn.

Het aanleren van koorpartijen is niet het leukste onderdeel van de wekelijkse repetitie; iedereen verlangt naar het moment dat de partijen bekend zijn en er mooie muziek gemaakt kan worden.

Het leren lezen en uitvoeren van het notenbeeld is daarom erg nuttig; een kwartier per repetitie oefenen zorgt er binnen een jaar voor dat een koor:

- de noten kan benoemen (wat handig is voor de communicatie),
- een ritme *a prima vista* kan uitvoeren (a prima vista betekent dat je muziek in één keer, zonder dat je het eerder hebt gezien, kunt uitvoeren),
- de meest gebruikte termen en muziektekens kan interpreteren en toepassen.

Voor het grootste gedeelte kun je dit boek zelfstandig bestuderen, maar heel af en toe heb je de uitleg van een deskundig iemand nodig. Dat kan de koordirigent zijn, maar ook een muziekleraar.

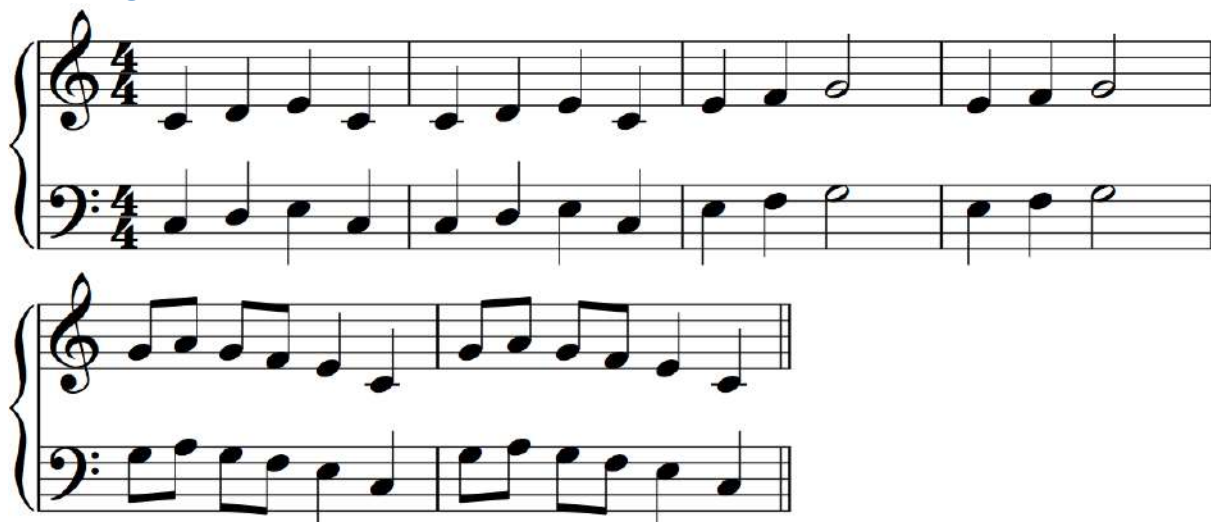
Het beste resultaat wordt behaald wanneer we er wekelijks tijdens de koorrepetitie 15 minuten aan besteden en vervolgens de stof zelf thuis iedere week herhalen. Tijdens dat herhalen kun je met behulp van YouTube-video's controleren of je de oefeningen goed hebt gezongen. Alle video's zijn te bekijken en te beluisteren via mijn website: www.arieperk.nl/boek

Bestel dit boek via: www.arieperk.nl/bestellen

Oefeningen met achtste noten

In de volgende oefening komt ook de A voor. De A komt na de G, weet je nog? Zie oefening 1 op pag. 14.

Oefening 30

In oefening 30 hebben we wellicht het meest bekende liedje van Nederland gezongen: 'Vader Jacob'. Het is zó bekend dat je vanzelf het juiste ritme zingt, terwijl we tot nu toe nog helemaal geen achtste noten hebben geoefend. Lees nog een keer het verhaal over de puls (de tekst vind je onder oef. 2 op pag. 15).

In oefening 30 voel je bij een één puls, bij een twee pulsen en bij een weer één puls. Hieronder staat de oefening nog een keer (oef. 30a) maar dan met kruisjes.

Bij ieder kruisje voel je de puls. De puls voelen blijft belangrijk om de volgende oefeningen in een constant tempo te zingen. Merk daarbij op dat je ook bij een tel rust een puls moet voelen.

Oefening 30a

Bestel dit boek via: www.arieperk.nl/bestellen

Oefening 49

Hele en halve toonafstanden

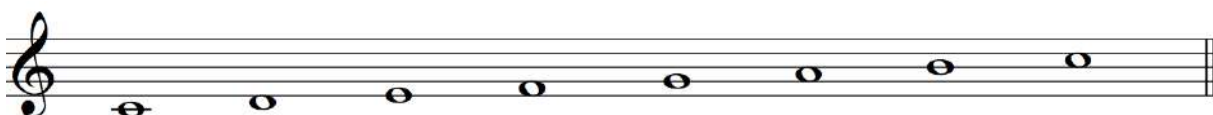
Voordat we verder gaan met oefenen, gaan we eerst een geheel nieuw theoretisch onderdeel behandelen.

Wanneer je naar een klavier kijkt (bijvoorbeeld een piano of orgel) dan zie je witte en zwarte toetsen. We hebben nu 49 oefeningen gezongen en de notennamen die daarbij hoorden kwamen allemaal overeen met de WITTE toetsen van een klavier.

Hieronder staat een gedeelte van een klavier afgebeeld met op 8 toetsen de namen van de noten die daarbij horen: **C D E F G A B C**

Als je deze 8 noten zingt dan klinkt deze 'toonladder' erg vertrouwd. Het is de toonladder die we zongen in oefening 46.

De opeenvolging van de verschillende tonen die je hoort is zo vanzelfsprekend dat het lijkt alsof het allemaal stapjes naar boven zijn die 'even ver van elkaar verwijderd liggen'. Maar dat is niet zo!

Op het eerste gehoor zou je het niet zeggen, maar de afstand tussen de C en de D is twee keer zo groot als tussen de E en de F.

De afstand tussen de C en de D noemen we EEN HELE TOONAFSTAND.

De afstand tussen de E en de F noemen we EEN HALVE TOONAFSTAND.

Als we naar het klavier kijken dan kunnen we het ook *zien*: tussen de C en de D bevindt zich een zwarte toets en tussen de E en de F zit geen zwarte toets.

En het klopt: ook de afstand van D naar E is een hele toonafstand, net als de afstand van F naar G en van A naar B. Terwijl de afstand van B naar C weer een halve toonafstand is.

Vraag iemand die piano/orgel/keyboard speelt om de eerste helft van 'Vader Jacob' voor je te spelen en te beginnen op een C.

Hij/zij zal het volgende spelen: **C D E C C D E C E F G E F G**

Oftewel:

Va - der Ja - cob, Va - der Ja - cob, Slaapt gij nog? Slaapt gij nog?

Voorbeeld 1

Het zal je verbazen hoe het klinkt wanneer hij/zij een toon hoger zou beginnen en alleen de witte toetsen zou gebruiken.

Vraag hem/haar dat te doen, dus de eerste helft van 'Vader Jacob' te spelen en te beginnen op de D. En bij deze opdracht hoort: 'Wel op de witte toetsen blijven!'

Als hij/zij dan de eerste drie noten speelt (D E F) dan hoor je al bij de 3e noot dat het helemaal niet goed is. Hoe komt dat?

Een melodie bestaat uit een opeenvolging van verschillende toonafstanden, en die opeenvolging is bij iedere melodie anders. Dat onderscheidt de ene melodie van de andere. 'Vader Jacob' heeft, als we naar de eerste 4 noten kijken, de volgende toonafstanden:

Na de eerste noot stijgt de melodie een hele toonafstand. Daarna stijgt de melodie nog een hele toonafstand, om vervolgens de 1e toon te herhalen.

En nu komt het verhaal van de zwarte toetsen op het klavier:

Stel dat je 'Vader Jacob' een beetje aan de lage kant vindt om te zingen en je wilt graag iets hoger beginnen. Je kunt dan op de D beginnen.

Om te voorkomen dat je de 3e noot verkeerd gaat zingen moet je het volgende doen: De 1e noot is een D, daarna een hele toonafstand stijgen en daarna *nóg* een hele toonafstand stijgen.

Wat er dan wordt gespeeld/gezongen is: **D E Fis D D E Fis D**

(Ik hoor je al bijna hardop roepen: Fis??? Ja, daar kom ik zo dadelijk op terug).

Bestel dit boek via: www.arieperk.nl/bestellen

Nawoord

Beste koorzanger, na het bestuderen van dit boek en na alle oefeningen gedaan te hebben is er veel veranderd. Voorheen zong je de melodieën na die de koordirigent voorzong en nu kun je echt veel zelf en zelfstandig. Je kunt noten benoemen, ritme uitvoeren, eenvoudige partijen *a prima vista* zingen, de partituur lezen wat betreft de volgorde met alle soms 'gekke herhalingen', vreemde woorden en tekens interpreteren, enz.

Hopelijk vergroot dit het plezier in deze prachtige hobby en blijven we met zijn allen genieten van het zingen in koorverband.

Begrippenlijst

- A tempo, 38
Accenttekens, 38
Achtste noot, 11
Achtste rust, 13
Adagio, 38
Allegretto, 38
Allegro, 38
Andante, 38
Coda, 75
Crescendo, 38
D.C., 75
D.S., 75
Da Capo, 74
Dal Segno, 75
Diminuendo, 38
Driekwartsmaat, 49
Fermate, 38
Fine, 74
Forte, 38
Fortissimo, 38
Forzato, 38
F-sleutel, 9
G-sleutel, 9
Halve noot, 11
Halve rust, 13
Halve toonafstanden, 30
Hele noot, 11
Hele rust, 12
Hele toonafstanden, 30
Herhaling, 73
Herstellingsteken (♩), 45
Hulplijnen, 8
Kop (van een noot), 11
Kruis (♯), 32
Kwartnoot, 11
Kwartrust, 13
Largo, 38
Legato, 39
Lento, 38
Maat, 16
Maatstreep, 16
Metronoom, 12
Mezzo forte, 38
Mezzo piano, 38
Moderato, 38
Mol (♭), 32
Muzieknoten, 8
Muzieksleutels, 9
Neumenschrift, 7
Noot, 7
Notenbalk, 8
Notennamen, 9
Notenwaarden, 11
Octaaf, 79
Opmaat, 61
Overbindingsboog, 26
Pianissimo, 38
Piano, 38
Presto, 38
Puls, 15, 23
Rusttekens, 12
Staccato, 39
Stemkruising, 82
Stok (van een noot), 11
Tempi, 38
Toon, 7
Triolen, 68
Verhogingsteken, 32
Verlagingsteken, 32
Verlengen, 26
Vierkwartsmaat, 50
Vivace, 38
Vlag (van een noot), 11
Zesachtsten maat, 51
Zestiende noot, 11, 65
Zestiende rust, 13

NOTEN LEREN LEZEN VOOR KOORZANGERS

Met meer dan 100 oefeningen

Veel mensen kunnen in een koor meezingen door goed gebruik te maken van hun geheugen. De dirigent zingt de verschillende partijen voor en laat deze nazingen door het koor. Dit blijkt toch altijd weer een tijdrovende bezigheid te zijn. Het aanleren van koorpartijen is niet het leukste onderdeel van de wekelijkse repetitie; iedereen verlangt naar het moment dat de partijen bekend zijn en er mooie muziek gemaakt kan worden. Met dit boek leert de koorzanger in vrij korte tijd 'de noten écht te lezen': Welke namen hebben de noten? Hoe lang duren ze? Hoe voer ik een ritme uit? Hoe zit dat met die kruizen, mollen en herstellingstekens?

Al deze onderwerpen en nog vele andere komen in dit overzichtelijke boek aan bod. Na het lezen van dit boek en na het zingen van de oefeningen zal het zingen in het koor nog leuker worden.

Arie Perk (1964) heeft als kind het actieve muziekleven ervaren doordat zijn vader in de plaatselijke harmonie diverse instrumenten bespeelde en orgellessen genoot. Arie kreeg op zesjarige leeftijd zijn eerste orgellessen. Vanaf 1979 begeleidde hij diverse koren op orgel en piano. Momenteel dirigeert hij verschillende koren en geeft hij piano- en zanglessen. Van 2003 tot 2010 was hij muzikaal adviseur van het Koninklijk Nederlands Zangers Verbond om de kwaliteit van de mannenkoorzang in Nederland te verbeteren. Sinds die tijd jureert hij tijdens concoursen. Arie zong zes jaar als bas in het Basilius College, een kamerkoor, bestaande uit professionele zangers en zangeressen.

ISBN 978-90-9033843-9
NUR 663

